

УДК 378.016:930.85(477)

Юда Л. А.

ORCID 0000-0003-2979-9883

Кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри історії України, археології та краєзнавства
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна) E-mail: lorachernigiv@ukr.net

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГНУЧКИХ НАВИЧОК (SOFT SKILLS) У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ У ЗВО

Звернення до проблеми викладання історії української культури зумовлене необхідністю розуміння місця і ролі культури в історії України і в сучасному світі. Навчальна дисципліна «Історія української культури» є провідною у циклі гуманітарних дисциплін. Якість і практична значущість дисципліни залежить від рівня розвитку гнучких навичок (soft skills) як у викладачів так і у студентів.

***Метою** даної розвідки є обґрунтування необхідності пошуку нових сучасних форм викладання історії української культури і формування на цій основі гнучких навичок (soft skills) як у викладачів так і у здобувачів вищої освіти, що допоможе осучаснити і якісно змінити процес засвоєння навчального курсу.*

***Методологічною основою** даного дослідження є компетентнісний підхід до розуміння проблеми підготовки майбутніх учителів історії.*

***Науковою новизною** дослідження є виокремлення, систематизація і класифікація гнучких навичок (soft skills), аналіз методів, засобів і прийомів їх формування у процесі викладання навчального курсу «Історія української культури».*

Найбільш рейтинговими навичками (soft skills) є: комунікація, робота у команді, креативне мислення, управління інформацією, емоційний інтелект, лідерські здібності.

Методами розвитку (soft skills) в процесі викладання історії української культури є самопрезентація, комунікація, робота в команді, проєктний менеджмент, реалізація культурно-мистецьких проєктів, мультимедійна освіта, цифрові інсталяції, фото/відео АРТ, інтерактивні форми навчання.

***Висновки.** Компетентнісний підхід та формування гнучких навичок (soft skills) сприяють розумінню того, що отримані у процесі навчання навички – це багаж, який зробить людину конкурентноспроможною у будь-якій сфері діяльності.*

Ключові слова: культура, компетенції, гнучкі навички, комунікація, проєкт.

Актуальність роботи. Звернення до проблеми викладання історії української культури зумовлене необхідністю розуміння місця і ролі культури в історії України і в сучасному світі. Надзвичайно актуальним у наш час є вивчення людського суспільства через його культуру, оскільки стало очевидним, що лише економічні та політичні характеристики не можуть дати повноти розуміння соціальних явищ. Аналіз духовних цінностей, що мають вагоме значення у тому чи іншому суспільстві, сприяє можливості виявити не тільки рівень його розвитку, але й зрозуміти, чому те чи інше суспільство живе так, а не інакше.

Культурі притаманні людинотворча, інформаційна, пізнавальна, нормативна, комунікативна, аксіологічна, адаптаційна, інтеграційна і диференційна функції [1, 31–32]. Вивчення культури як суспільного явища допомагає пояснити численні процеси духовного і соціального життя, дає можливість систематизувати, класифікувати та впорядкувати велике розмаїття форм людської діяльності.

Навчальна дисципліна «Історія української культури» є провідною у циклі гуманітарних дисциплін, що викладаються у ЗВО. Вона пояснює роль і значення культури у соціальному житті, сприяє формуванню цілісного уявлення про досягнення матеріальної і духовної культури України. Проте, останнім часом проблеми викладання історії української культури мають другорядне значення, її викладання у ЗВО формалізується. Усе частіше кількість кредитів на культурологічні курси зменшується. Відповідно, потім скорочення і формалізація спостерігаються і в загальноосвітніх навчальних закладах. Хоча питання історії української культури становлять подекуди від 30 % до 40 % від загального об'єму шкільного курсу історії України. У здобувачів освіти залишається час тільки на

інформативне, механічне запам'ятовування і заучування окремих вибіркового фактів, необхідних для ЗНО, або залікового чи екзаменаційного контролю.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми викладання історії української культури набули актуальності у контексті останніх рішень МОН щодо визначення нового переліку дисциплін гуманітарного циклу, обов'язкових для засвоєння студентами ЗВО, а також і про запровадження, як обов'язкового, навчального курсу «Історія української культури». Актуальні проблеми та інноваційні підходи у викладанні історії української культури знайшли своє відображення у дослідженнях і науковому доробку Л. Гриневич, Л. Ігнатової, С. Костильової, Б. Ковальського, І. Лебедева, Ф. Левітаса. Історію української культури як вагомий фактор виховання у студентській молоді національної свідомості розглядає М. Черняка, системний підхід до самостійної та індивідуальної роботи у процесі викладання вивчає Н. Ісакова, вимоги до сучасних підручників аналізує А. Пишик.

Розвитку професійно-педагогічних компетентностей присвячено праці В. Адольфа, Н. Бібік, І. Ісаєва, Н. Кузьміна, А. Маркова, О. Овчарук, О. Пометун, С. Ракова, О. Савченко, В. Сластьоніна. На цьому тлі особливої актуальності набувають дослідження, присвячені формуванню гнучких навичок (soft skills). Т. Смагіна, І. Тимофєєва, Н. Філатова, О. Шуневич доводять необхідність формування і розвитку таких навичок викладачів у процесі фахової підготовки і підвищення кваліфікації. Значення гнучких навичок (soft skills) у навчанні, житті, кар'єрі обґрунтовують К. Коваль, В. Муромець, Є. Морі. Але, в цілому, поняття «soft skills» є відносно новим і достатньою мірою недослідженим, принаймні, у галузі методики викладання гуманітарних дисциплін.

Метою даної розвідки є обґрунтування необхідності пошуку нових сучасних форм викладання історії української культури і формування на цій основі гнучких навичок (soft skills) як у викладачів так і у здобувачів вищої освіти, що допоможе осучаснити і якісно змінити процес засвоєння навчального курсу.

Методологічною основою даного дослідження є компетентнісний підхід до розуміння проблеми підготовки майбутніх учителів історії. Стаття написана у контексті обґрунтування необхідності формування у педагогів – фахівців сучасного рівня гнучких навичок (soft skills) як одного із важливих чинників їх конкурентоспроможності на ринку праці.

Наукова новизна. У роботі виокремлюються, систематизуються і класифікуються гнучкі навички (soft skills), аналізуються методи, засоби і прийоми їх формування у процесі викладання навчального курсу «Історія української культури».

Результати дослідження. Однією з 10-ти ключових компетентностей НУШ є обізнаність та самовираження у сфері культури. Здатність розуміти твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття за допомогою мистецтва. Ця компетентність передбачає глибоке розуміння власної національної ідентичності як підґрунтя відкритого ставлення та поваги до розмаїття культурного вираження інших [5, 11].

Актуальність курсу «Історія української культури» корінним чином змінює ставлення у ЗВО до процесу викладання предмету, підвищує вимоги до особистості викладача, змінює підходи до викладання і до здобувачів освіти та до методів діяльності усіх учасників навчально-виховного процесу.

Отже, підготовка майбутніх учителів повинна бути заснована на потребі самої особистості майбутнього педагога у постійному і різнобічному самовдосконаленні. Сьогодні змінилася вимога до особових якостей, якими має володіти майбутній учитель. На перше місце виходить опанування сучасними освітніми технологіями, пошук альтернативних форм освіти, впровадження інноваційної стратегії навчання і виховання, перехід до її антропоцентричної, гуманітарної моделі, інноваційних методів навчання [2, 162].

Колишня парадигма освітньої системи застаріває. Зараз можна отримати інформацію будь-якої якості. Учитель, який каже, що він повинен давати знання дитині – це вчорашній день.

Сучасний викладач навчає моделей, способів або шляхів отримання цих знань. Дає ключі від дверей, за якими зберігається граніт науки [4].

Розвитку професійної компетентності майбутніх учителів сприяє формування гнучких навичок (soft skills), які доповнюють жорсткі (hard skills) – технічні або професійні навички, які, на відміну від останніх, мають універсальний характер, важливі для успішного професійного й життєвого самовизначення будь-якої людини, незалежно від професії [7, 21]. М'які (універсальні) навички міжпрофесійні, корисні для будь-якого виду діяльності, дозволяють швидко адаптуватися до нових умов, змінювати сферу зайнятості, вирішувати нестандартні завдання [4].

Існує декілька підходів до визначення soft skills. У 2016 році Компанія Microsoft провела дослідження, де на вершині списку для ТОП-60 найоплачуваніших професій опинилися такі soft skills: ораторські та комунікативні здібності; створення презентацій; менеджмент проектів; високий рівень самоорганізації [6].

Учені сьогодні виділяють інтерперсональні soft skills: комунікація; робота у команді; ведення переговорів; конфлікт-менеджмент; лідерські здібності [4].

Найбільш рейтингові навички склали ТОП-5 soft skills: креативне мислення; управління інформацією; емоційний інтелект; уміння формувати власну думку та приймати рішення; презентаційні навички (самопрезентація, уміння вести переговори) [3].

Методи розвитку гнучких навичок (soft skills) у викладачів і здобувачів освіти у процесі викладання історії української культури умовно можна поділити на декілька блоків (за основу візьмемо підходи Т. Смагіної і О. Шуневич для визначення блоків):

– *блок розвитку комунікативних навичок*, який передбачає формування та розвиток уміння слухати й чути; аргументування й переконання; створення зв'язків; командна взаємодія; ведення переговорів; публічних виступів; проведення презентацій та самопрезентація;

– *блок розвитку особистісних навичок (саморегуляція)*, який передбачає формування та розвиток усвідомлення й управління власними емоціями та емоціями інших; управління стресом; управління власним розвитком; планування й цілетворення; тайм-менеджмент; рефлексія; використання зворотнього зв'язку, емпатію;

– *блок розвитку ефективного мислення*, який передбачає формування та розвиток проектного мислення; здатності до обдумування й прийняття рішень; пошуку й аналізу інформації; креативного мислення; логічного мислення; стратегічного мислення;

– *блок розвитку діяльнісних навичок (управління)*, який передбачає формування та розвиток уміння мотивувати, здійснювати наставництво; готовність до ситуаційного лідерства, делегування повноважень; управління проектами; надання зворотнього зв'язку [6].

Принциповим у процесі розвитку гнучких навичок є урахування способів організації процесу взаємодії учасників навчально-виховного процесу. Рух на шляху розвитку гнучких навичок двосторонній. Змінюються як викладачі, вчителі, педагоги так і здобувачі освіти. Викладач повинен, залежно від ситуації, бути готовим виконувати різні ролі (фасилітатора, модератора, коуча, тренера). Здобувач освіти для нього автономна особистість, із своїм власним світобаченням, точкою зору, життєвим досвідом, інтересами, уміннями і навичками (у деяких випадках, урахуовуючи сучасне управління інформацією, на декілька сходинок вище викладача). Це той випадок, коли, навчаючи сам, навчаєшся у інших.

Ще однією умовою розвитку гнучких навичок є те, що процес опанування знаннями з історії української культури виходить за межі аудиторної роботи і, в більшості випадків, за межі закладу освіти. Особливої значущості набувають творчі площадки, де будуть реалізовуватися проектні мистецькі задуми. У нашому випадку ними можуть бути музейні установи, виставки образотворчого мистецтва, філармонія, театри, сучасні АРТ-галереї і осередки сучасного молодіжного культурного простору.

Процес формування інтегративних гнучких навичок наскрізний. Не можна виокремити одну із навичок і працювати конкретно над її розвитком. У процесі опанування предметом необхідно створити таку атмосферу, яка сприятиме формуванню більшості якісних характеристик.

Спробуємо окреслити шляхи формування гнучких навичок у процесі викладання історії української культури.

Для викладача і здобувача освіти на перше місце зараз виходить комунікація. Його вміння бачити, слухати й чути студентів, відчувати їх емоційні стани, враховувати інтереси і потреби, використовувати методи зворотнього зв'язку, створювати атмосферу співпраці. Із історією української культури це кореспондується наступним чином: студенти хочуть сьгодні викладача – творчу особистість, а викладачі повинні бачити у здобувачі освіти багатогранну особистість, яка вступила до ЗВО зі своїм багажем знань, умінь і навичок (іноді таємних, отриманих у ранньому дитинстві і навіть не думаючи, що вони коли-небудь знадобляться людині у дорослому житті).

Доречним буде застосування таких прийомів і методів роботи як «самопрезентація», написання творчих есе «Культура в моєму житті», «Моє перше знайомство із мистецтвом», проведення практичних занять у формі мистецької вітальні, демонстрація творчих умінь і навичок, анкетування, виявлення очікувань студентів від предмету, з'ясування бажань того, що вони хочуть почути і побачити у процесі опанування предметом.

Важливою умовою організації викладання є застосування методики колективної творчої діяльності, яка дасть можливість організувати, згуртувати колектив, уникнути ситуації, коли деякі студенти почувають себе зайвими. Наступним кроком є процес формування мікрогруп, мікроколективів. Вони можуть бути як постійними утвореннями так і тимчасовими (на час виконання проекту, творчого завдання). Зміна складу груп має інтеграційне значення і дозволяє уникнути створення неформальних об'єднань у середині колективу студентів. У той же час вони дають можливість застосовувати методи командної роботи і сприяють розвитку проектного мислення. Планування роботи невеличкого колективу сприяє розвитку ефективного, креативного, логічного, стратегічного мислення.

Проектний менеджмент може стати основою проведення як семінарських занять так і самостійної роботи студентів. У процесі викладання завдання методи постійно ускладнюємо. Однією з популярних форм роботи є розробка і демонстрація мультимедійної презентації. Вона може застосовуватися як під час виконання індивідуального завдання так і в роботі проектною групи. Слід зауважити, що викладач повинен чітко окреслити вимоги до такого виду діяльності: дотримання політики доброчесності, самостійність, творчий підхід, кількість слайдів (у нашому випадку від 8-ми до 15-ти, мінімум текстового матеріалу на слайдах), креативність, наявність супроводжувальної доповіді, виступу (із чіткою окресленим хронометражем і об'ємами). Виступ доповідача повинен бути лаконічним, наповненим конкретним

змістом, демонструвати його риторичні навички. Оцінюється у процесі роботи участь інших учасників навчально-виховного процесу, а саме: уміння ставити запитання, давати відповіді, доповнювати, дискутувати, робити висновки й узагальнення, уміння використовувати факти, ілюстрації. Такий підхід допомагає тримати постійну увагу аудиторії, здобувачі освіти не відчувають себе зайвими.

Орієнтовними темами презентацій-доповідей можуть бути: «Повчання дітям» Володимира Мономаха як пам'ятка педагогічної літератури Київської Русі; «Особливості архітектури Київської Русі (стилі, композиція, символіка)», «Спасо-Преображенський собор у Чернігові – найдавніша пам'ятка архітектури Київської Русі», «Фрески і мозаїки Київської Русі як жанри образотворчого мистецтва», «Книжкова мініатюра як витвір мистецтва. Остромирове Євангеліє», «Іконописні школи Київської Русі», «Особливості розвитку культури Галицько-Волинського князівства», «Розвиток медицини в Київській Русі», «Графіті часів Київської Русі як вид образотворчого мистецтва і пам'ятки писемності».

Але на сучасний зміст і форми викладання суттєво впливає пандемія COVID-19 і виклики, спричинені коронавірусом. Особливо актуалізуються такі навички як управління інформацією і емоційний інтелект. Особливістю проведення занять, заліків, екзаменів є використання систем Moodle, Google Classroom, ZOOM тощо, месенджерів (Telegram, WhatsApp, Viber, Skype тощо) та/або мобільного зв'язку.

Викладач і здобувач освіти перетворюються на мультикультурну особистість, яка вільно почуває себе в інформаційному просторі і може критично оцінювати інформацію, яку вона залучає під час опанування предмету. Якісно поліпшити інфо-медійну грамотність, розвинути критичне мислення допомагає участь викладачів і студентів у проєкті з інфо-медійної грамотності «Вивчай і розрізняй», а боротьбу з фейками в інформаційному просторі успішно веде історична гра-квест «300 фейкоборців». Учасники спочатку пройшли інтерактивне навчання, отримали відповідні знання, опанували новітні віртуальні інструменти, навчилися працювати на різних онлайн-платформах, узяли участь у 4-ьох етапах гри, стали творцями гри, яку подарували школам міста і області.

Практичний результат від цього проєкту – навички комунікації, робота у команді, критичне мислення, управління інформацією, мультимедійна грамотність, – що напряду ретранслюється у процес викладання історії української культури, дозволяє викладачам і здобувачам використовувати інтерактивні засоби і методи навчання під час опанування навчальним матеріалом.

Особливою популярністю у здобувачів освіти користуються проєкти, пов'язані з розробкою онлайн-екскурсій під час вивчення пам'яток архітектури і образотворчого мистецтва: «Архітектурні пам'ятки Київської Русі», «Фортеці і замки України», «Бароковий Чернігів», «Пам'ятки козацького бароко в Україні», «Пам'ятки архітектури XIX – початку XX ст. у Чернігові».

Покоління «Z» живе сьогодні у віртуальному просторі. Йому цікаве все те, що може його наблизити до нього, що може допомогти молодій людині бути в ньому репрезентативним.

Найсучаснішими формами роботи є інтерактивні цифрові інсталяції. Студенти Навчально-наукового інституту історії і соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського взяли участь у проєктах, спільних із Чернігівським обласним художнім музеєм ім. Григорія Галагана. Індивідуальними завданнями здобувачів були розробки інтерактивної цифрової інсталяції однієї з картин Чернігівського художнього музею. Необхідно було знайти матеріали про витвір мистецтва, приготувати відео/мультимедійну презентацію (до трьох хвилин), озвучити її, відповідно, текстом про пам'ятку образотворчого мистецтва. Успішно виконані студентами роботи сьогодні є складовою частиною інтерактивного табло в історичній частині міста (на початку Валу). Екскурсанту досить знайти на екрані зображення витвору мистецтва, натиснути на нього, продивитися відеоінформацію і, зацікавившись, продовжити знайомство з витвором мистецтва у художньому музеї безпосередньо. Результати роботи студентів стали предметом їх гордості, тому що проєкти мали практичне значення.

Усім відомо, як важко зацікавити сучасну молоду людину витворами образотворчого мистецтва. Інколи ні викладачі, ні здобувачі освіти елементарно не володіють мистецькими навичками, не вміють розпізнавати тонкощі художніх стилів. «Перевернути всесвіт» дозволяють сучасні і дуже популярні художні, мистецькі проєкти, такі як: «Асоціації», «Фото/відео АРТ», «Інсценізація картин», «Картини, що оживають».

Чернігівський обласний художній музей імені Григорія Галагана є саме тією інтерактивною площадкою, де можна реалізувати згадані проєкти. Викладачі і здобувачі освіти у межах курсу історії української культури взяли участь у реалізації мистецького проєкту «Мода в образотворчому мистецтві». Основою проєкту стала експозиція портретів XIX – початку XX ст. із колекції музею. Студенти взяли участь в інсценізації «Картини, що оживають», працювали над створенням образів 12 витворів художнього мистецтва. Необхідно було дослідити витвір мистецтва, зібрати про нього і про час, якому він присвячений, інформацію. Креативність, творчість, нестандартний підхід, винахідливість, художні здібності знадобилися для відтворення персонажів, костюмів і інтер'єрів, зображених на картинах, нанесення гриму, перукарських навичок. Головне те, що сучасні технічні засоби дозволяють зафіксувати результати і використати їх для власного промоушену і зробити їх видимими для оточуючих, що не може не впливати на підвищення самооцінки учасників проєкту.

Здобувачі освіти різних вікових категорій віддають перевагу інтерактивним формам навчання. Одна з таких допомагає розкрити творчі здібності і смаки студентів, залучити їх до мистецької діяльності, зробити їх активними учасниками проекту. Так, до розвитку культури незалежної України допоможе долучитися і відтворити основні його аспекти інтерактивна гра «Фестиваль сучасних національних мистецтв». У колективах і творчих групах, які представляють різні види сучасного мистецтва, беруть участь усі, без виключення (це є головною умовою), студенти. Колективи і творчі групи обираються за власним бажанням. Творчі колективи проводять ретельну підготовчу роботу, а потім представляють свої здобутки. Для проведення заключного етапу заходу використовуються можливості сучасної АРТ-зони «Зелена сцена». У програмі фестивалю сучасні танці, вокальні номери, виступи акторів оригінального жанру, виставки творів сучасного декоративно-вжиткового та образотворчого мистецтва, творчі майстерні по виготовленню української народної іграшки, пленер (на якому можна спробувати свої здібності в образотворчому мистецтві). Такий вид діяльності сприяє розвитку проєктного мислення і тайм-менеджменту, формуванню навичок планування, передбачає вміння здійснювати наставництво, мотивує готовність до ситуаційного лідерства та командної взаємодії.

Висновки. Курс історії української культури впливає на формування світогляду, на світовідчуття, на формування творчих умінь, навичок і смаків. Отже необхідною вимогою у процесі навчання студента є творча складова і оригінальність мислення, намагання реалізувати індивідуальні цілі навчання на основі вимог до змісту навчання на заняттях із гуманітарних дисциплін, усвідомлення здобувачами практичного значення набутих умінь і навичок для особистого і особистісного розвитку. Компетентнісний підхід та формування гнучких навичок (soft skills) сприяють розумінню того, що отримані у процесі навчання навички – це багаж, який зробить людину конкурентноспроможною у будь-якій сфері діяльності.

Отримання наукових і практичних результатів дослідження відкриває перспективи щодо розвитку гнучких навичок у процесі викладання дисциплін гуманітарного циклу та подальшого теоретичного обґрунтування умов розвитку навичок у студентів – майбутніх учителів історії.

References

1. Історія української культури: Навчальний посібник. 2-ге вид. / за ред. О. Ю. Павлової. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 341 с.
Istoriia ukrainiskoi kultury: Navchalnyi posibnyk. [The history of the Ukrainian Culture : Textbook]. (2013). Kyiv, Ukraine : Tsentr uchbovoi literatury.
2. Коваль К. О. Розвиток «soft skills» у студентів – один із важливих чинників працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2015. № 2. С. 162–167.
Koval, K. O. (2015). Rozvytok «soft skills» u studentiv – odyn iz vazhlyvykh chynnykiv pratsevlashtuvannia [The development of «soft skills» in students is one of the important factors of employment]. *Visnyk Vinnytskoho politekhnichnoho instytutu – Bulletin of Vinnytsia Polytechnic Institute*, 2, 162–167.
3. Муромець В. Топ-5 soft skills для успішності у житті та кар'єрі. URL: https://kubg.edu.ua/images/stories/podii/2017/02_17_konferenciya_molodizhna_nauka_v_ukr/7_Top5_Soft_Skills.pdf (дата звернення 15.02.2021).
Muromets, V. (n.d.). Top-5 soft skills dlia uspishnosti u zhytti ta karieri [Top 5 soft skills for success in life and career]. Retrieved from: https://kubg.edu.ua/images/stories/podii/2017/02_17_konferenciya_molodizhna_nauka_v_ukr/7_Top5_Soft_Skills.pdf
4. Морі Є. Soft skills та критичне мислення: які навички знадобляться дітям у XXI столітті. URL: <https://suspilne.media/62334-soft-skills-ta-kriticne-mislenna-aki-navicki-znadoblatsa-ditam-u-xxi-stolitti/> (дата звернення 10.02.2021).
Mori, Ye. (n.d.). Soft skills ta krytychne myslennia: yaki navychky znadobliatsia ditiam u XXI stolitti [Soft skills and critical thinking: what skills will children need in the 21st century]. Retrieved from: <https://suspilne.media/62334-soft-skills-ta-kriticne-mislenna-aki-navicki-znadoblatsa-ditam-u-xxi-stolitti/>
5. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи / за ред. М. Грищенко. Київ, 2016. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення 10.02.2021).
Nova ukrainska shkola: Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly [The New Ukrainian School: Conceptual Principles of Secondary School Reform]. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
6. Смагіна Т. М., Шуневич О. М. Умови розвитку гнучких навичок (soft skills) педагогів у процесі навчання на курсах підвищення кваліфікації. *Український педагогічний журнал*. 2019. № 2. С. 73–80.
Smahina, T. M., and Shunevych, O. M. (2019). Umovy rozvytku hnuchkykh navychok (soft skills) pedahohiv u protsesi navchannia na kursakh pidvyshchennia kvalifikatsii [Conditions for the development of

soft skills of teachers in the process of training in advanced training courses]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal – Ukrainian Pedagogical Journal*, 2, 73–80.

7. Смагіна Т. М. Зміщення акцентів з hard skills на soft skills у підвищенні професійної компетентності педагогів у системі післядипломної освіти. *Розвиток професійної компетентності педагогів у системі післядипломної педагогічної освіти регіону: збірник матеріалів конференції*. Житомир, 2017. С. 21.
- Smahina, T. M. (2017). Zmishchennia aktsentiv z hard skills na soft skills u pidvyshchenni profesiinoi kompetentnosti pedahohiv u systemi pislidyplomnoi osvity [Shifting the emphasis from hard skills to soft skills in improving the professional competence of teachers in the system of postgraduate education]. (2017). *Rozvytok profesiinoi kompetentnosti pedahohiv u systemi pislidyplomnoi pedahohichnoi osvity rehionu: zbirnyk materialiv konferentsii – Development of professional competence of teachers in the system of postgraduate pedagogical education of the region: a collection of conference materials*. Zhytomyr, Ukraine. P. 21.

Yuda L.

ORCID 0000-0003-2979-9883

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of History of Ukraine, Archeology and local lore
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: lorachernigiv@ukr.net

PROBLEMS OF FORMATION OF SOFT SKILLS IN THE PROCESS OF TEACHING THE HISTORY OF UKRAINIAN CULTURE IN HEI

Addressing the problem of teaching the history of Ukrainian culture is due to the need to understand the place and role of culture in the history of Ukraine and in the modern world. The discipline «History of Ukrainian Culture» is a leader in the cycle of humanities. The quality and practical significance of the discipline depends on the level of development of soft skills in both teachers and students.

The purpose of this research is to substantiate the need to find new modern forms of teaching the history of Ukrainian culture and the formation on this basis of soft skills for both teachers and students of higher education, which will help modernize and qualitatively change the learning process.

The methodological basis of this study is a competency-based approach to understanding the problem of training future history teachers.

The scientific novelty of the study is the selection, systematization and classification of soft skills (soft skills), analysis of methods, tools and techniques for their formation in the teaching of the course «History of Ukrainian Culture».

The most rated skills (soft skills) are: communication, teamwork, creative thinking, information management, emotional intelligence, leadership skills.

Methods of development (soft skills) in the process of teaching the history of Ukrainian culture are self-presentation, communication, teamwork, project management, implementation of cultural and artistic projects, multimedia education, digital installations, photo / video ART, interactive forms of learning.

Conclusions. Competence approach and the formation of flexible skills (soft skills) contribute to the understanding that the skills acquired in the learning process – is the baggage that will make a person competitive in any field of activity.

Keywords: culture, competencies, flexible skills, communication, project.

Стаття надійшла до редакції 20.02.2021

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Г. М. Тимошко